

PERSBERICHT

Gevolgen van globalisering voor democratie onderschat

23 juni 2017

In Europa is sprake van groeiende maatschappelijke vervreemding tussen burgers onderling en tussen burgers en de politiek. Terwijl de overheid geacht wordt haar burgers bescherming te bieden, heeft een groeiend aantal burgers in Europa juist het gevoel langzaam de greep op hun leefomgeving te verliezen en in de steek te worden gelaten door diezelfde overheid. Dat schrijft de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) vandaag in het advies 'De wil van het volk? Erosie van de democratische rechtsstaat in Europa.'

Veel burgers in Europa zijn teleurgesteld in de traditionele politiek, concludeert de AIV. Volgens hen ontbreekt het aan overtuigende antwoorden op de groeiende bestaansonzekerheid door onder meer de globalisering en de komst van immigranten. Men zoekt beschutting achter nationale grenzen en sommigen zijn zelfs bereid democratische rechten en vrijheden van andersdenkenden ter discussie te stellen. Hier wordt te weinig tegenover gesteld, meent de Adviesraad. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken moet daarom aandacht en middelen – de AIV denkt aan jaarlijks EUR 2,5 miljoen – investeren in een programma om burgers in kwetsbare landen meer bij de democratie betrekken.

'Een flink deel van de bevolking ervaart geen voordeel van de liberalisering van de wereldeconomie en de flexibilisering van de arbeidsmarkt, maar heeft wel veel last van de afbouw van sociale voorzieningen na de financiële crisis,' zegt Ernst Hirsch Ballin, onder wiens voorzitterschap het advies is opgesteld. 'De reactie daarop komt tot uitdrukking in een erosie van de steun voor democratische instellingen, terwijl die instellingen juist onmisbaar zijn om hun rechten te beschermen. Deze vertrouwensbreuk is breder in Europa waarneembaar.'

Democratische rechtsstaat in de gevarenzone

Volgens de Adviesraad is de democratische rechtsstaat in een aantal Europese landen (waaronder Hongarije, Polen, Rusland en Turkije) in de gevarenzone gekomen. De formele kenmerken van de democratie zoals verkiezingen, politieke partijen, parlement en rechtbanken bestaan daar wel, maar democratische vrijheden zoals onafhankelijke rechtspraak, pluriforme media en de rechten van de oppositie, worden ingeperkt. Vrijheid voor iedereen is in deze landen niet langer een gegeven. 'Deze landen zijn lid van de Raad van Europa die juist is opgericht om op basis van gedeelde waarden de democratie, rechtsstaat en mensenrechten in Europa te waarborgen', licht Hirsch Ballin toe, 'Dat het belang van deze waarden te weinig wordt onderkend, is verontrustend. Europese politici zouden meer oog moeten hebben voor deze vervreemding en de oorzaken en gevolgen daarvan. Burgers willen gehoord worden en moeten zeggenschap kunnen uitoefenen, juist op basis van de waarden die nu in twijfel worden getrokken.'

Rechtsstatelijkheidsprogramma

Voor de versterking van de democratische rechtsstaat in Europa zijn alle lidstaten van de Raad van Europa en van de Europese Unie gezamenlijk verantwoordelijk. De Adviesraad roept de Nederlandse regering op zich in te zetten om beide organisaties 'responsiever' te maken, dat wil zeggen zichtbaar en voelbaar in dienst te stellen van de burger. Daarnaast adviseert de AIV het Ministerie van Buitenlandse Zaken jaarlijks EUR 2,5 miljoen te investeren in een rechtsstatelijkheidsprogramma om burgers in kwetsbare Europese democratieën meer vertrouwen in democratie, rechtsstaat en mensenrechten te geven. Uit het programma kunnen onder meer stages en uitwisselingen tussen beroepsorganisaties, onderwijsinstellingen en media worden ondersteund.

De AIV benadrukt dat de erosie van de democratische rechtsstaat in Europa niet op een eenvoudige manier een halt valt toe te roepen. De democratische rechtsstaat kan niet van buiten worden opgelegd maar slechts vanuit de samenleving zelf worden verwezenlijkt. Nederland moet het democratisch gedachtegoed ondersteunen en het debat stimuleren dat daarover binnen die samenlevingen wordt gevoerd, aldus de Adviesraad.